

регіону сприятиме процесам лібералізації, демократизації і гуманізації організаційно-правових і економічних відносин.

**Список літературних джерел**

1. Пурський О. І. Соціально-економічний моніторинг як фактор стабільного і збалансованого розвитку регіону / О. І. Пурський, І. О. Мороз, О. І. Моїсєєнко // БІЗНЕСІНФОРМ, 2012. – № 6. – С. 39-41.
2. Макара О. В. Організація моніторингу соціально-економічного розвитку країни / О. В. Макара // Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – № 5. – Т. 1. – С. 26-30.

**Сакаль О. В.**, к.е.н., с.н.с., докторант  
ДУ «Інститут економіки природокористування  
та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ: ПРИРОДНІ  
РЕСУРСИ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Регіональний розвиток законодавством України визначено як процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах [1]. Пріоритети державної регіональної політики в Україні накладаються на заходи з децентралізації державної влади. Відтак актуальним є дослідження змісту, алгоритму й завдань управління природними ресурсами і природокористуванням у новітніх умовах господарювання.

Основними причинами децентралізації державного сектора полягає у необхідності підвищення його загальної ефективності та дієвості шляхом надання місцевим органам влади можливості підвищення оперативності, підзвітності та ефективності адміністрування. Децентралізація є важливим елементом забезпечення активної і суттєвої ролі місцевих органів влади у процесі локального управління. Ретроспективний аналіз процесу децентралізації управління свідчить про те, що головними чинниками децентралізації є [2]: 1) поступова поява нового розподілу обов'язків між національними, регіональними та місцевими рівнями влади у межах процесу деконцентрації (початкова і обмежена форми децентралізації); 2) розмежування державної та економічної лібералізації, які сприяли новій хвилі децентралізації через деволюцію; 3) розширення участі місцевих органів управління та громадянського суспільства в управлінні з новими формами участі, консультацій та партнерства. Існує залежність між рівнем централізації та ефективністю управлінських рішень. Менш централізоване прийняття рішень забезпечує більшу ефективність національних державних інститутів, а також більшу компетентність в управлінні на відповідному управлінському рівні й території місцевих органів влади і громадянського суспільства.

Стандартної моделі децентралізації не існує, форма децентралізації залежить від основних цілей і завдань, а також організаційної структури й механізмів реалізації. Відповідно до цього можливі різні форми децентралізації в системі управління природними ресурсами та природокористуванням [2, 3]: політична, адміністративна, фінансова, ринкова.

Процес децентралізації передбачає, що децентралізовані інституції, місцеві представництва центрального уряду, або місцевих приватних і громадських організацій

(об'єднань, асоціацій тощо), мають бути забезпечені належними повноваженнями розробки політики і прийняття управлінських рішень. Принцип субсидіарності становить основу децентралізації. Субсидіарність у цьому контексті означає, що управлінські рішення приймаються власником природних ресурсів – місцевою громадою, або від імені місцевого населення, за умови локальної дії такого рішення – контроль і відповідальність за його результати несе місцева громада.

Узагальнено децентралізація влади на сьогодні передбачає спеціалізацію різних рівнів влади у виконанні конкретних завдань. Управління просторовою спеціалізацією становить нові завдання децентралізації, сприяючи інтеграції місцевих рівнів влади і солідарності їх повноважень, з іншого боку, диференціація управлінських рівнів оптимізує розвиток регіонів через їх економічну діяльність, планування, стале природокористування [4].

Алгоритм процесу децентралізації в системі управління природними ресурсами і природокористуванням, що покликаний також сприяти вирішенню екологічних проблем, охоплює кілька етапів. Спершу відбувається визначення місії децентралізації, досліджуються її можливі форми. Потім розглядаються переваги та можливі обмеження децентралізації для досягнення встановленої місії. При цьому важливо відзначити, що децентралізоване прийняття рішень є важливою умовою в системі управління природними ресурсами та природокористуванням, а також вирішенні екологічних проблем належним чином. Однак не є достатньою підставою, щоб вважати, що всі функції управління природними ресурсами і природокористуванням повинні реалізовуватися децентралізовано на локальному рівні. Для належного вирішення завдань управління природними ресурсами і природокористуванням необхідно розмежувати управлінські функції на такі, що стосуються кожного окремого власника ресурсу або природокористувача, й такі, вирішення яких потребує колективної участі шляхом переговорів між усіма стейкхолдерами, або прямого втручання держави в особі центрального уряду [2, 4].

Передача відповідальності центральних органів державної влади за виконання певних функцій щодо природних ресурсів і природокористування інституціям місцевого рівня зумовлює необхідність у формуванні нових сталих джерел місцевих доходів шляхом розширення переліку об'єктів оподаткування. При цьому постає нове завдання – забезпечення належного рівня адміністрування природних ресурсів і природокористування, що достатньо утруднено для органів влади на місцях.

Зазначене свідчить про необхідність подальших поглиблених досліджень і пошуку інструментів забезпечення ефективної децентралізації управління регіональним розвитком, а також належного відповідного розподілу управлінських функцій, зокрема щодо природних ресурсів та природокористування.

#### **Список літературних джерел**

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
2. Децентрализация и налогообложение сельскохозяйственной недвижимости [Электронный ресурс] / ФАО исследования по вопросам земледелия 7. – Рим: Продовольственная и сельскохозяйственная Организация Объединенных Наций, 2005. – Режим доступа: <http://www.fao.org/docrep/007/y5444r/y5444r00.htm>.
3. Сакаль О. В. Форми децентралізації в системі управління природними ресурсами та природокористуванням / О. В. Сакаль // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної

конференції, м. Суми, 17 березня 2016 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2016. – С. 78–79.

4. The Online Sourcebook on Decentralization and Local Development. A History of Decentralization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/history\\_fao](http://www.ciesin.org/decentralization/English/General/history_fao).

**Синютка Н. Г.**, к.е.н.

Національний університет «Львівська політехніка»

**Синютка О. М.**, к.е.н.,

Голова Львівської державної адміністрації

**Курило О. Б.**, к.е.н.

Національний університет «Львівська політехніка»

### **МУНІЦИПАЛЬНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Сучасні виклики, які постали перед Україною та її фінансовою системою в умовах Асоціації з Євросоюзом, вимагають принципово нових ефективних рішень в напрямку фінансової децентралізації бюджетних відносин. Нетрадиційним способом створення міцних спроможних громад, забезпечення прискореного економічного розвитку окремих територій є використання інструменту місцевих запозичень та формування боргової політики муніципалітетів.

Потреба в розширенні фінансово-боргових повноважень органів місцевого самоврядування визнана на загальноукраїнському рівні, зокрема, підтверджений особливий статус, роль та значення міст в умовах фактичної урбанізації, депопуляції села та змін системи розселення населення [1, с. 7]. У 2014–2016 рр. відбувся справжній поступ у формуванні та імплементації національного законодавства з питань місцевого самоврядування. Зокрема, Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2020 р. [1, с. 7, 14; 5] передбачено стимулювання функціональних можливостей міст як центрів у подальшому розвитку регіонів, забезпечення розвитку інфраструктури міст, залучення інвестицій у будівництво та/або реконструкцію вулично-дорожньої мережі, інженерної та соціальної інфраструктури; підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності територій.

Для реалізації Стратегії з погляду повноцінного фінансування проектів важливим є збільшення в структурі видатків місцевих бюджетів частки, що спрямовується на фінансування місцевих інвестиційних програм [1, с. 42].

Позитивним прикладом реалізації фінансової децентралізації стали Бюджетна і Податкова реформи-2014 щодо передачі органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх функціонування. Це дозволило збільшити ресурсну базу місцевих бюджетів України у 2015 році до 120,5 млрд грн або на 19,1 %, а з врахуванням нової системи міжбюджетних трансфертів – до 294,4 млрд грн або на 40% проти показників 2014р. У 2016 році зростання пришвидшилося - 146,6 млрд грн надходжень загального фонду або 21,7 відсотків зростання проти доходів 2015 року [3].